

LEVE DE HONINGORCHIS *(Herminium monorchis)*

Zorgenkind van de Nederlandse flora in grote aantallen bloeiend op het Kennemerstrand

honingorchis.

groenknolorchis

Er zullen maar weinig lezers zijn die de honingorchis in levende lijve in ons land gezien hebben. Wel ken ik een aantal plantenliefhebbers die de soort in b.v. de Eifel gescoord hebben. Zelf heb ik de honingorchis ooit één keer bij toeval gevonden. Dat was tijdens een autotocht van tien dagen met Ronald van 't Veer via de Vogezes naar de Franse Alpen. Het was voor mij de eerste kennismaking met de floristische rijkdom van Frankrijk.

Stomverbaasd was ik dat het mogelijk bleek vanuit de auto de orchideeën bij massa's in bloei te zien staan. De genoemde honingorchis vonden we tijdens een wandeling over een berghelling langs het meer van Annecy Zomaar in een vochtig weilte dat zich tussen de bosschages bevond. Op het moment zelf was mijn floristische kennis onvoldoende ontwikkeld om de orchis te benoemen; pas vele jaren later, toen ik de dia nog eens goed bekeek, realiseerde ik me wat een bijzondere vondst dit was.

foto's rechterhelft:
Boven: bloemen moeraswespenorchis
Onder: bloemen honingorchis

moeraswespenorchis

In 1986 verscheen in het juli/augustusnummer van *Natura* een artikel van H.Dekker waarin de stand van zaken ten aanzien van het voorkomen van de honingorchis in Nederland werd besproken. Als groeiplaatsen werden genoemd: Schiermonnikoog (van ouds bekend), een in 1984 ontdekte groeiplaats in de Lauwersmeerpolder en nog een enkel plekje in het Noord-Hollands Duinreservaat. Op Voorne en in Zuid-Limburg was de soort toen al verdwenen. Later verdwijnt dit zorgenkint helaas ook van Schiermonnikoog en uit het NHD.

Eind vorig jaar verscheen in het blad "Tussen Duin en Dijk" (jaargang 13, nr.4), in de rubriek Nieuwflits, de melding "Honingorchis na 15 jaar terug aan de Hollandse kust". Een actieve florist van de KNNV-Haarlem, Joop Mourik, vond vorige zomer een bloeiende honingorchis op het Kennemerstrand. Dit gebied ten zuiden van de Marinahaven was ooit strand maar is al jaren een vochtige duinvallei die bekend staat om zijn rijke flora. Na veel zoeken bleken er uiteindelijk 21 honingorchissen tot bloei te zijn gekomen.

De honingorchis bloeit in de eerste helft van de zomer. De bloeiende plant heeft een geelgroene kleur, die hem vaak net onderscheidt van de kleur van de omgeving. De bloeiwijze is een rechte, slanke aar met vele bloemetjes die slechts enkele millimeters groot zijn. De bloeistengel is zo'n 10 a 20 cm lang en heeft aan de voet 2 of 3 langwerpige blaadjes. De biotoop van de honingorchis, zo lezen we bij Weeda in de Ecologische Flora, wordt gevormd door vochtige, min of meer kalkrijke duinvaleien en noordhellingen met open, grazige begroeiing. Als frequente begeleiders van de Honingorchis worden o.a. kruipwilg, zeeegroene zegge, moeraswespenorchis, parnassia, brunel, sierlijk vetmuur, slanke gentiaan en stijve ogentroost genoemd. Inderdaad komen alle genoemde soorten in overvloed voor op het Kennemerstrand. Een biotoop waar de honingorchis ook in voor kan komen is een bepaald type kalkgrasland (vandaar dat de soort ooit in Zuid-Limburg voor kwam).

Een interessante vraag is natuurlijk, hoe de honingorchis het Kennemerstrand heeft kunnen vinden. Omdat orchideeën zaden uitzonderlijk klein zijn en vrijwel niets wegen (1 gram zaad bevat ongeveer honderdduizend zaden), is verspreiding door de lucht op grote afstand mogelijk. Navraag bij Jaco Diemeer (kenner en de initiator tot bescherming en beheer van het Kennemerstrand) levert het waarschijnlijke antwoord op de vraag. Tot het jaar 2000 heeft zich een kleine populatie honingorchis kunnen handhaven in een vochtige duinvallei in Duin en Kruidberg. Gezien de afstand (1,5 km) is het zeker mogelijk dat het zaad het Kennemerstrand heeft kunnen bereiken.

Voorwaarde voor ontkieming van het zaad is het voorkomen van een bepaald soort schimmeldraden in de grond. Deze moeten de bouwstoffen leveren voor de eerste groei van het kiemplantje. Het kan dan nog jaren duren voor er een bloeiende plant uit voort komt.

Nieuwsgierig door de vondst van de honingorchis vorig jaar heb ik met enkele anderen o.l.v. Thea Spruijt op 9 juli van dit jaar het Kennemerstrand bezocht. De hoop dat de honingorchis zich uitgebreid zou hebben bewaardheid want we telden meer dan 150 bloeiende exemplaren. Bovendien struikelden we bijna over de talloze (meest uitgebloeide) groenknolorchissen. Deze orchis soort had al een kleine tien jaar eerder het Kennemerstrand bereikt. Terwijl we aan het zoeken waren (gewoon vanaf de bestaande paadjes) werden we ook nog omringd door duizenden andere bloeiende soorten zoals moeraswespenorchis, parnassia, geelhartje, sierlijk vetmuur, bitterling, teer guichelheil en de diverse soorten duizendguldenkruiden (om de meest in het oog springende soorten te vermelden).

Uitermate bijzonder is dat dit gebied, dat tot de floristische kroonjuwelen van Nederland behoort, voor iedereen toegankelijk is (zelfs met zijn of haar hond) en dat het gebied in stand gehouden wordt door de inzet van vele vrijwilligers.

🐞 Evert Maarschall

strandduizendguldenkruid

teer guichelheil

parnassia